

Магістр 2 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Анотація. Подано визначення процесу управління банківським портфелем цінних паперів. Обґрунтовано необхідність розробки інвестиційної політики банку. Доведено, що для ефективної інвестиційної діяльності банків потрібно здійснювати управління та оптимізацію банківського портфеля цінних паперів.

Аннотация. Представлено определение процесса управления банковским портфелем ценных бумаг. Обоснована необходимость разработки инвестиционной политики банка. Доказано, что для эффективной инвестиционной деятельности банков необходимо осуществлять управление и оптимизацию банковского портфеля ценных бумаг.

Annotation. A definition of the management of the banking portfolio is presented. The necessity of working out the investment policy of a bank is proved. It is proved that for effective investment activity of banks it is necessary to exercise administration and optimization of a bank securities portfolio.

Ключові слова: цінні папери, банківський портфель цінних паперів, інвестиційна політика банку, формування портфеля, моніторинг.

За умови фінансово-економічної нестабільності проблема управління банківським портфелем цінних паперів стає все більш актуальною, також виникає жвавий інтерес до пошуку дієвих способів збільшення ефективності управління банківським портфелем цінних паперів, ураховуючи рівень невизначеності фондового ринку.

Численні наукові дослідження у сфері інвестиційної діяльності банків підтверджують надзвичайну актуальність обраного напрямку. У працях видатних науковців – Е. Медведєвої [1], Мельниченко К. О., Полозової В. М., Циганюк Д. Л., Черничинець С. П. [2], О. Шевченко, Шумкової О. В. та багатьох інших – розглядаються проблеми активізації інвестиційної діяльності банків, а також особливості процесу управління портфелем цінних паперів. Проте, незважаючи на велику кількість існуючих досліджень вітчизняних науковців, що присвячені проблемам ефективності інструментів управління інвестиціями у цінні папери, науковці не вирішують проблеми управління банківським портфелем цінних паперів та формування адекватних механізмів їх обсягу та оптимальної структури повною мірою. Оцінка обсягів та структури банківських операцій на фондовому ринку, аналіз чинників, які здійснюють вплив на формування та вибір інвестиційної стратегії банків, розробка принципів і механізмів організації й контролю управління банківським портфелем цінних паперів потребують поглибленого вивчення [2, с. 5].

Метою статті є визначення поняття та сутності процесу управління банківським портфелем цінних паперів.

Завдання дослідження – розглянути види та методи управління портфелем цінних паперів; дослідити практичні аспекти управління портфелем цінних паперів у діяльності банків; встановити шляхи вдосконалення механізму управління портфелем цінних паперів.

Об'єкт дослідження – це інвестиційна активність та управління портфелем цінних паперів у діяльності банків.

Сучасна банківська система України зазнала серйозних труднощів у зв'язку з останньою фінансово-економічною кризою. Основні проблеми банківських структур, а саме: зниження обсягів активів, скорочення обсягів кредитних операцій, збільшення збитків, збільшення кількості проблемних кредитів, зростання простроченої заборгованості по кредитах тощо, змушують банківські установи вдаватися до будь-яких законних способів виживання та розвитку.

Зменшення частки вкладів у цінні папери та зростання обсягів кредитування є одним із факторів, що здійснюють негативний вплив на діяльність вітчизняних банківських структур. З цієї причини українські банки не мають можливості повною мірою використовувати операції з цінними паперами, що тягне за собою зменшення рентабельності капіталу та безпосередньо впливає на активи банків.

Дотримання принципів керованості, гнучкості та адаптивності банківського портфеля цінних паперів є особливо важливим в умовах сучасної нестабільної фінансово-економічної ситуації. Сучасна інвестиційна активність банків на вітчизняному фондовому ринку має досить низький рівень. Серед стримуючих чинників можна назвати недосконалість ринку цінних паперів України, невизначеність загальної ситуації на фондовому ринку та високий рівень втручання держави. Крім того, проблеми з отриманням об'єктивної, достовірної, актуальної інформації, а також вибір оптимальних інструментів управління портфелем цінних паперів, що відповідають специфіці вітчизняної банківської діяльності, ускладнюють роботу з цінними паперами.

У процесі інвестування банківська установа одночасно виступає як кредитором, так і інвестором коштів у цінні папери. Прагнення отримати прибуток за умови забезпечення ліквідності банку визначає інвестиційну політику банківської установи.

Для ефективної роботи з цінними паперами необхідна фінансово-економічна стабільність, удосконалення кредитної системи, існування різних форм власності у сфері виробництва та надання послуг, а також організованого ринку цінних паперів. Крім того, слід відзначити необхідність надійної законодавчої бази, а також потребу у високих професійних та моральних якостей усіх учасників ринку цінних паперів [3, с. 84].

Задоволення потреб у ліквідних активах та в доходності інвестицій повинно стати метою інвестиційної політики банку. Оптимальний варіант вкладень визначається з урахуванням ступеня ризику, а прибуток від інвестицій у цінні папери порівнюється з альтернативними видами вкладень.

Банки здійснюють інвестиційну діяльність, маючи на меті отримання прибутку та збільшення капіталу, та все частіше вкладають кошти у біржові фінансові інструменти – цінні папери. Проте, враховуючи нестабільність фондового ринку та наслідки фінансово-економічної кризи, головною проблемою банків стає збереження інвестованих фінансових ресурсів.

У випадку відсутності капіталу, достатнього для здійснення диверсифікованості вкладень, ведення операцій на фондовому ринку необхідно доручати спеціалізованим компаніям (наприклад, фондам).

Такі компанії формують інвестиційний портфель, акумулюючи кошти великої кількості дрібних інвесторів.

Свій рівень доходу, ліквідності та ризику мають будь-які цінні папери, які знаходяться в обігу на фондовому ринку. З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності використовується так званий портфельний підхід, тобто управління набором цінних паперів. До такого набору входять корпоративні акції, облігації з різним рівнем ризику та прибутковості, папери з фіксованим доходом, що забезпечується гарантією держави.

Управління портфелем цінних паперів – це застосування сукупності управлінських методів та технологічних можливостей, що надають можливість не лише зберегти інвестовані кошти, але й досягти максимального рівня прибутку, а також забезпечити інвестиційну спрямованість портфеля.

Управління банківським портфелем цінних паперів передбачає, в першу чергу, оптимізацію складу та структури сукупності цінних паперів з урахуванням їх прибутковості, ліквідності та рівня фінансового ризику. На основі моніторингу факторів, що можуть викликати зміну в складових частинах портфеля, здійснюється поточне коригування структури портфеля.

Отже, під банківським портфелем цінних паперів слід розуміти сукупність різних видів цінних паперів з відмінним рівнем забезпечення, ліквідності та ризику, обсяги та структура яких відповідають меті, а також завданням інвестиційної діяльності банку.

Серед головних завдань управління банківським портфелем цінних паперів можна відзначити пошук найкращих умов інвестування. Це досягається шляхом надання придбаних сукупності цінних паперів особливих інвестиційних характеристик, які виникають лише за умов комбінації різних видів цінних паперів.

Ще однією метою управління портфелем цінних паперів є збереження головної інвестиційної якості портфеля, а також інтересів власника.

Портфель цінних паперів є інструментом інвестиційної діяльності банків, що може забезпечити потрібну стабільність прибутку за умови мінімального ризику.

Моніторинг ситуації на фондовому ринку є важливою частиною процесу управління банківським портфелем цінних паперів. Навіть до початку фінансово-економічної кризи фондовий ринок України мав досить низькі показники розвитку. Наслідком фінансово-економічної кризи стало настільки різке зниження показників, що для подолання негативного впливу знадобиться не один рік. У нинішніх нестабільних умовах подальше прогнозування розвитку фондового ринку є майже неможливим. Навіть найпрофесійніший прогноз матиме дуже низький рівень імовірності. У такій ситуації обов'язковою умовою ефективності роботи банків з цінними паперами є своєчасне відстеження та реагування на зміни ринку цінних паперів у процесі управління банківським портфелем цінних паперів.

Отже, оскільки портфельний підхід дозволяє досягти компромісу на перший погляд несумісних цілей – максимізації доходу і мінімізації ризику, навіть в умовах фінансово-економічної нестабільності банки повинні використовувати його з метою забезпечення ефективності роботи з цінними паперами.

Завдяки підвищенню уваги до роботи з цінними паперами банки мають можливість вирішити ряд проблемних питань, а також зміцнити свої позиції на фінансовому ринку. Банківська структура є потужним інструментом для економічного зростання. Банки можуть розвивати фондовий ринок, активізувати інвестиції в реальний сектор економіки. За значимістю та розмірами вкладання у цінні папери знаходиться на другому місці після кредитування. З метою збільшення питомої ваги портфеля цінних паперів у структурі активів фахівці банківської справи доводять необхідність перегляду структури активів. Проте на

сьогоднішній день в Україні цього досягти не вдалося, потенціал такого потужного інструменту, як банківський портфель цінних паперів, не використовується повною мірою у банківському секторі.

Управління банківським портфелем цінних паперів передбачає спочатку формування самого портфеля, а потім його реструктуризацію під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Таким чином, банки мають можливість збільшувати капітал, знаходячи оптимальну структуру та обсяг портфеля, включаючи різні види цінних паперів, до їх прибутковості, рівня ліквідності та фінансового ризику.

Проаналізувавши все сказане, можна визначити сутність управління банківським портфелем цінних паперів. Це складний, багатоетапний та безперервний процес, що здійснюється у декілька послідовних етапів, пов'язуючи мету та завдання інвестиційної діяльності банків, з визначенням оптимального обсягу та структури цінних паперів залежно від їх прибутковості, рівня ліквідності і фінансового ризику.

Ефективне використання банками власних активів суттєво впливає на отримання прибутку та примноження капіталу, через що заслуговує на подальший розвиток управління банківським портфелем цінних паперів.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Медведева Е. Оптимальный портфель ценных бумаг [Электронный ресурс] / Е. Медведева. – Режим доступа : [www.intsys.msu.ru/magazine/archive/v7\(1-4\)/medvedeva-127-148](http://www.intsys.msu.ru/magazine/archive/v7(1-4)/medvedeva-127-148). 2. Черничинець С. П. Управління портфелем цінних паперів підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / С. П. Черничинець. – Тернопіль, 2005. 3. Луцишин З. О. Ринок цінних паперів в Україні в контексті євроінтеграції: проблеми забезпечення фінансової безпеки / З. О. Луцишин, Н. Я. Кравчук. – К., 2007. 4. Підсумки торгів [Електронний ресурс] // Економічні науки. – Вип. 7 (25). – Ч. 4. – Режим доступу : <http://www.pfts.com/uk/trade-results/>. 5. Фондовий ринок України в 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fundmarket.ua>. 6. Шкодін І. В. Стан розвитку фондового ринку України / І. В. Шкодін // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 214–221.